

УДК: 347.73:340.134(100)(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.30>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ У СФЕРІ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Мохнєв С.С.,
*аспірант кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID: 0009-0007-7916-9755
e-mail: serhii.mokhniev@knu.ua*

Мохнєв С.С. Міжнародний досвід імплементації міжнародно-правових норм у сфері віртуальних активів: перспективи для України.

У статті здійснено комплексний аналіз зарубіжного досвіду впровадження міжнародно-правових норм у сфері віртуальних активів із метою визначення моделей, які можуть бути ефективними для застосування в Україні. Окремо розглядається досвід держав Європейського Союзу, Великої Британії, Сполучених Штатів Америки (далі – США), Японії, Сінгапуру, Південної Кореї та Сальвадору. Особлива увага приділяється стандартам Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) – організації, що встановлює правила протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та поширенню зброї масового знищення, а також механізмам їх імплементації у різних юрисдикціях. Їх застосування розглядається з урахуванням впливу на фінансову стабільність, захист інвесторів та запобігання фінансовим злочинам.

Проаналізовано зарубіжні підходи до регулювання віртуальних активів за кількома критеріями: 1) за організацією наглядових повноважень – моделі з домінуванням одного фінансового регулятора (Велика Британія, Японія, Сінгапур, Південна Корея) та мультиагентна/фрагментарна система, за якої регулювання може здійснюватися одразу декількома регуляторами (США); 2) за характером нормативного регулювання (ступенем деталізації та формалізації правил); 3) за стратегією впровадження регуляторних рішень – зокрема експериментальний політико-правовий підхід (Сальвадор).

На основі проведеного аналізу сформульовано рекомендації для України щодо адаптації ефективних елементів міжнародного досвіду, зокрема щодо централізованого нагляду, імплементації стандартів FATF та інших релевантних підходів, а також впровадження гнучких і прозорих механізмів регулювання ринку криптоактивів.

Додатково підкреслюється важливість забезпечення належної координації між державними органами та узгодженості регуляторної політики із стратегічним курсом європейської інтеграції, що сприятиме підвищенню довіри інвесторів, стійкості національної фінансової системи та розширенню можливостей для економічного розвитку України.

Ключові слова: віртуальні активи, криптоактиви, правове регулювання, Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, міжнародні стандарти.

Mokhniev S.S. International experience in implementing international legal norms in the field of virtual assets: prospects for Ukraine.

The article provides a comprehensive analysis of foreign experience in implementing international legal norms in the field of virtual assets in order to identify models that could be effective for application in Ukraine. The experience of the European Union, the United Kingdom, the United States of America (hereinafter – the US), Japan, Singapore, South Korea, and El Salvador is considered separately. Particular attention is paid to the standards of the FATF, an organization that establishes rules for combating money laundering, terrorist financing, and the proliferation of weapons of mass destruction, as well as the

mechanisms for their implementation in various jurisdictions. Their application is considered taking into account the impact on financial stability, investor protection, and the prevention of financial crimes.

Foreign approaches to regulating virtual assets were analysed according to several criteria: 1) by the organization of supervisory powers – models with the dominance of a single financial regulator (the United Kingdom, Japan, Singapore, South Korea) and a multi-agent/fragmented system, where a number of authorities may regulate (the United States); 2) by the nature of regulatory control (degree of detail and formalization of rules); 3) by the strategy for implementing regulatory decisions, in particular the experimental political and legal approach (El Salvador).

Based on the analysis, recommendations have been formulated for Ukraine on adapting effective elements of international experience, in particular regarding centralized supervision, implementation of FATF standards and other relevant approaches, as well as the introduction of flexible and transparent mechanisms for regulating the cryptoasset market.

Additionally, the importance of ensuring proper coordination between state bodies and consistency of regulatory policy with the strategic course of European integration is emphasized, which will contribute to increasing investor confidence, the stability of the national financial system, and expanding opportunities for Ukraine's economic development.

Key words: virtual assets, crypto assets, legal regulation, Financial Action Task Force on Money Laundering, international standards.

Постановка проблеми. Цифровізація економіки стимулює стрімкий розвиток ринку віртуальних активів, що ставить перед державами завдання формування ефективного, прозорого та стабільного правового регулювання. В умовах глобальної конкуренції у фінансовому середовищі важливим чинником є імплементація міжнародно-правових норм і стандартів, зокрема у сфері запобігання та протидії фінансовим злочинам (передусім у площині AML/CFT), оподаткування віртуальних активів та захисту інвесторів.

Для України ця проблема є особливо актуальною. Незважаючи на поступове формування підходів до регулювання обігу віртуальних активів, національна система правового забезпечення у цій сфері залишається фрагментарною. Ринок віртуальних активів функціонує за відсутності належного нормативного регулювання та визначеної інституційної моделі, зокрема щодо визначення уповноваженого регулятора та запровадження порядку ліцензування/реєстрації, що створює підвищені ризики правової невизначеності, послаблює прозорість операцій та істотно ускладнює здійснення державного контролю й ефективного фінансового моніторингу. На цьому тлі зростає потреба у вивченні й адаптації кращих міжнародних практик правового регулювання віртуальних активів із урахуванням особливостей української правової системи, рівня інституційної спроможності та стратегічного курсу на інтеграцію до європейського правового простору.

Проблема полягає не лише у відсутності комплексного регулювання, а й у необхідності вибору адекватної моделі, що забезпечить одночасно ефективний нагляд, відповідність міжнародним зобов'язанням та створення умов для розвитку цифрової економіки. У цьому контексті порівняльний аналіз моделей регулювання криптоактивів у провідних зарубіжних юрисдикціях є необхідною передумовою формування виваженої національної стратегії.

Мета статті: проаналізувати міжнародний досвід правового регулювання віртуальних активів, зокрема реалізацію стандартів FATF та їхнє впровадження у різних юрисдикціях, з метою виокремлення моделей, придатних для адаптації до правової системи України з урахуванням сучасних викликів, інституційної спроможності та стратегічних пріоритетів держави.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика впровадження міжнародно-правових норм у сфері віртуальних активів привертає значну увагу наукової спільноти. Дослідники підкреслюють як переваги, так і ризики інтеграції міжнародних стандартів у національне законодавство. А.О. Нікончук зазначає, що правова основа обігу віртуальних активів в Україні та світі потребує чіткішого визначення для мінімізації ризиків та правових прогалин. С.О. Грицай звертає увагу на потенціал використання криптовалют для відмивання коштів та необхідність удосконалення інструментів запобігання таким ризикам. Дослідження А. Бадева і С. Ватські демонструють вплив глобальних криз у крипторинку, як-от крах екосистеми Terra Luna, на стабільність фінансових систем, що підкреслює важливість міжнародних стандартів для запобігання подібним явищам. Водночас, В.Д. Іванюк наголошує на необхідності формування комплексного фінансово-правового регулювання ринку криптовалют в Україні, що враховує міжнародні стандарти та національні

особливості. Проте більша частина праць вітчизняних дослідників зосереджена переважно на окремих аспектах проблематики, тоді як комплексного аналізу шляхів впровадження міжнародних стандартів у національне законодавство бракує. Це створює прогалину в науковому дискурсі, яку дане дослідження має на меті заповнити.

Виклад основного матеріалу. Аналіз міжнародного досвіду імплементації міжнародних стандартів у сфері віртуальних активів свідчить про формування різних національних моделей регулювання криптоіндустрії, що дає підстави для їхнього порівняльного вивчення. Особливо показовим є приклад Великої Британії, яка після виходу з ЄС зберегла самостійний регуляторний курс у сфері криптоактивів, який реалізується через діяльність Управління з фінансової поведінки (Financial Conduct Authority) (далі – FCA). Водночас, на відміну від держав-членів ЄС, де формується гармонізований регуляторний режим на основі Регламенту про ринки криптоактивів (Регламент MiCA) та суміжних актів, британський підхід наразі розвивається як поетапне національне регулювання через механізми фінансового нагляду. При цьому як європейський підхід, так і британська модель спираються на спільні базові цілі: управління ризиками, захист споживачів/інвесторів та дотримання стандартів AML/CFT, а також ширші вимоги щодо охорони клієнтських активів, управління конфліктами інтересів і належної ринкової поведінки.

З 10 січня 2020 року всі британські постачальники послуг, пов'язані з віртуальними активами повинні були зареєструватися у FCA відповідно до Положень про боротьбу з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та передачею коштів 2017 року (MLRs) як суб'єкти, що надають послуги з обміну криптоактивів, виступають провайдерами кастодіальних послуг (провайдери крипто-гаманців), або оперують крипто-банкоматами. Процедура реєстрації включає перевірку структури корпоративного управління та власності, системи управління ризиками та боротьби із фінансовими злочинами та заходів із запобігання використанню криптоактивів у цілях відмивання коштів, фінансування тероризму та інших пов'язаних фінансових злочинів.

Станом на 2024 рік показник схвалення заявок залишається низьким: FCA підтвердила, що лише 13% компаній успішно пройшли реєстрацію [1]. Цей підхід демонструє жорсткий наглядний режим щодо дотримання національного законодавства у сфері боротьби із фінансовими злочинами, яке в свою чергу ґрунтується на стандартах FATF.

З 1 вересня 2023 року Велика Британія імплементувала «правила контролю переказів» відповідно до рекомендацій FATF. VASP зобов'язані збирати, перевіряти та передавати дані про відправника та одержувача транзакції, включаючи ім'я, адресу, ідентифікаційні реквізити. У випадку транскордонних переказів (навіть за участю некастодіальних гаманців) правила є обов'язковими для транзакцій від 1000 євро [2]. Крім того, з 8 жовтня 2023 року у Великій Британії також поширено режим фінансових промоцій (маркетингових комунікацій) на просування криптоактивів, що підпадають під визначення «кваліфікованих» та встановлено обмеження щодо способів їх маркетингу для споживачів (зокрема шляхом віднесення таких криптоактивів до категорії «обмежених інвестицій масового ринку» і застосування відповідних маркетингових обмежень) [3, с. 3].

У травні 2025 року FCA оприлюднила документ для обговорення DP25/1 (Discussion Paper 25/1), що визначає пріоритети подальшого розширення регулювання криптоактивів. Хоч документ і не має статусу закону, він демонструє офіційну регуляторну позицію. Зокрема, FCA пропонує включити до сфери застосування: кредитування під криптоактиви (crypto lending), яке пов'язано з підвищенням ризиків втрати контролю над активами та неплатоспроможності клієнтів; стейкінг, при якому акцент робиться на зосередженні на відокремленому обліку активів клієнтів, прозорості компенсацій та управлінні ризиками. Регулятор планує визначати відповідальну сторону навіть у розподілених протоколах, тобто, якщо особа чи суб'єкт мають ефективний контроль над ключовими процесами, то вони підлягатимуть регуляторному нагляду. Крім того, передбачені обмеження на кредитні покупки криптоактивів. FCA пропонує заборонити фізичним особам купувати криптовалюту за кредитні кошти (виняток – окремі ліцензовані стейблкоїни) [4, с. 43-64]. На розвиток підходів, окреслених у DP25/1, FCA у грудні 2025 року оприлюднила пакет консультативних документів, що деталізують окремі елементи майбутнього режиму регулювання криптоактивів у Великій Британії. Так, CP25/40 «Регулювання діяльності з криптоактивами» містить пропозиції щодо правил і настанов для ключових видів регульованої криптоактивності, зокрема функціонування торговельних платформ, діяльності посередників, криптокредитування/крип-тозапозичення, стейкінгу та підходів до децентралізованих фінансів [5, с. 4]. CP25/41 «Режим допуску криптоактивів (до торгівлі) та розкриття інформації, а також режим протидії ринковим

зловживанням щодо криптоактивів» присвячено формуванню режиму допуску криптоактивів до торгівлі та розкриття інформації, а також запровадженню режиму протидії ринковим зловживанням (інсайдерська торгівля, неправомірне розкриття інсайдерської інформації, маніпулювання ринком) [6, с. 5]. Водночас CP25/42 «Пруденційний режим для компаній (фірм), що працюють із криптоактивами» окреслює пруденційні вимоги до криптофірм, які підлягатимуть авторизації FCA (зокрема вимоги до власних коштів, загальної оцінки ризиків і розкриття пруденційної інформації) (Contents; Summary) [7, с. 4].

Велика Британія, яка не бере участі в імplementації європейського підходу (як-от Регламент MiCA) через вихід з ЄС, не демонструє лібералізації. Навпаки, на відміну від інших підходів, британська стратегія щодо криптоактивів ґрунтується на глибокій імplementації стандартів FATF та Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) через національні механізми регулювання. Вона демонструє приклад централізованої та узгодженої моделі, що поєднує міжнародні стандарти з власними законодавчими ініціативами.

На відміну від цього, модель США, яка аналізується далі, характеризується високим ступенем правової фрагментарності, що суттєво ускладнює забезпечення єдиної регуляторної практики та виконання міжнародних зобов'язань.

Крипторинок у США регулюється декількома незалежними агентствами: Комісією з цінних паперів та бірж (SEC), Комісією з торгівлі товарними ф'ючерсами (CFTC), Управлінням з протидії фінансовим злочинам США (FinCEN), а також регуляторами на рівні окремих штатів. Окремо слід відзначити роль Податкової служби США (IRS) у сфері податкового адміністрування операцій із криптоактивами. Такий мультиагентний і багаторівневий підхід ускладнює дотримання вимог учасниками ринку та призводить до неоднорідності й потенційних суперечностей у правозастосовній практиці.

Яскравим прикладом регуляторної невизначеності є справа Комісії з цінних паперів та бірж проти Ripple Labs. У грудні 2020 року Комісія з цінних паперів та бірж подала позов проти компанії, стверджуючи, що її токени XRP (які використовуються для транскордонних платежів та забезпечення ліквідності – *M.C.*) є незареєстрованими цінними паперами. У рішенні від 13 липня 2023 року федеральний суд визнав XRP цінним папером лише щодо його прямих продажів інституційним інвесторам, але не на вторинному ринку, створивши прецедент щодо статусу криптоактивів у США та підкресливши відсутність єдиного критерію для визначення їх правової природи [8].

Поряд із федеральними агентствами, штати США мають широкі повноваження у сфері регулювання. Зокрема, штат Нью-Йорк став піонером у запровадженні спеціального режиму для криптовалютних компаній – BitLicense, яка регламентує діяльність постачальників послуг із віртуальними активами (далі – VASP). Першу ліцензію було видано компанії Circle у 2015 році [9]. Цей режим зберігає свою актуальність: у 2024 році BitLicense отримала одна з найбільших торгових фірм – Cumberland DRW [10].

Водночас штат Вайомінг обрав протилежний підхід, створивши більш лояльний правовий режим для цифрових активів. У штаті діє спеціальний тип банків – Банки спеціального призначення (Special Purpose Depository Institutions), що дозволяє компаніям надавати кастодіальні послуги без класичної банківської ліцензії. Ці банки можуть зберігати цифрові активи, не приймаючи вкладів і не видаючи кредити, що знижує ризики, пов'язані з традиційною банківською діяльністю [11].

Ще один аспект фрагментарності стосується реалізації міжнародних стандартів. Хоча США формально імplementували «правила контролю переказів» ще у 2013-2014 роках через Управління з протидії фінансовим злочинам США (FinCEN), FATF у своєму звіті за 2024 рік наголошує на необхідності посилення контролю за новими ризиками. Зокрема, вказується, що приватний сектор, особливо VASP, повинен забезпечити наявність відповідних механізмів ідентифікації та мінімізації ризиків, у тому числі щодо стейблкоїнів, DeFi, NFT, некастодіальних гаманців і P2P-переказів [12, с. 6].

Управління з протидії фінансовим злочинам США у своєму спеціальному роз'ясненні підтвердило поширення вимог «правила контролю переказів» на операторів віртуальних активів, які вважаються грошовими сервісними компаніями, і таким чином підлягають обов'язкам щодо збору, збереження та передачі певної інформації під час переказів [13, с. 4].

Американська модель регулювання віртуальних активів ілюструє складність побудови ефективною системи нагляду в умовах багатосторонньої юрисдикції і характеризується відсутністю єдиної позиції серед регуляторів щодо правового статусу криптовалют [14, с. 170]. Така ситуація

зумовлена, зокрема, тривалою відсутністю на рівні федерального закону уніфікованого підходу до визначення категорій криптоактивів і меж компетенції ключових регуляторів, що посилювало фрагментарність нормотворення та підвищувало роль адміністративних роз'яснень і судової практики. Водночас у 2025 році намітилася тенденція до законодавчої конкретизації окремих сегментів ринку: зокрема, ухвалено Закон «Про керівні засади та створення національних інновацій для стейблкоїнів США» щодо правового режиму платіжних стейблкоїнів [15], а також у Конгресі розглядається законопроект «Про ясність (правового режиму) цифрових активів» спрямований на загальніше визначення категорій криптоактивів і розмежування повноважень між Комісією з цінних паперів і бірж США (SEC) та Комісією з торгівлі товарними ф'ючерсами США (CFTC) [16].

Для України цей досвід є застереженням, що відсутність чітких законодавчих дефініцій і меж компетенції регуляторів може перешкоджати послідовному впровадженню міжнародних стандартів FATF та формуванню передбачуваної правозастосовної практики.

Таким чином, досвід США свідчить про потенційні загрози відсутності централізованого нагляду – суперечності між регуляторами, різні стандарти ліцензування та нерівномірне впровадження рекомендацій FATF. Це суттєво контрастує з азійськими моделями (зокрема японською), де національний регулятор – Агентство з фінансових послуг Японії забезпечує послідовну імplementацію норм та централізований контроль за ринком.

Японія офіційно запровадила ліцензування криптовалютних бірж у 2017 році. Це стало відповіддю на інцидент з біржею Mt. Gox у 2014 році, коли було втрачено понад 850 000 BTC [17]. Законодавчий підхід Японії базується на Законі Японії «Про платіжні послуги», який зобов'язує всі криптовалютні біржі отримувати ліцензію та підпорядковуватися контролю з боку Агентства з фінансових послуг Японії. У 2019 році парламент Японії суттєво оновив законодавство з метою посилення захисту споживачів та запровадження регулювання деривативів на криптоактиви й цифрові цінні папери. Зміни набрали чинності 1 травня 2020 року. Крім того, у 2023 році Агентство фінансових послуг Японії оновило регуляторну базу для криптоактивів та стейблкоїнів, включаючи нові правила для емітентів стейблкоїнів та постачальників послуг з обміну криптоактивів [18], що дозволило створити стабільну та прозору систему регулювання, відповідну стандартам FATF.

Японська модель демонструє переважно посткризовий характер первинного регулювання, сформований у відповідь на інцидент Mt. Gox, а також подальшу тенденцію до проактивного уточнення та посилення вимог через ліцензування й нагляд. Цей підхід відрізняється від сингапурського, який, попри централізовану структуру, зосереджений на забезпеченні дотримання AML/CFT-стандартів та динамічному оновленні підзаконного регулювання з боку регулятора.

Сінгапур є прикладом впровадження ризик-орієнтованого регулювання. Монетарне управління Сінгапуру (MAS) встановило вимоги до постачальників послуг цифрових платіжних токенів (digital payment token), які передбачають реєстрацію та ліцензування на підставі Закону Сінгапуру «Про платіжні послуги». Особливу увагу Монетарне управління приділяє AML/CFT-ризикам, запроваджуючи обов'язок встановлення особи клієнтів (KYC), моніторингу транзакцій, збереження записів та впровадження «правила контролю переказів». Монетарне управління також видає відповідні повідомлення, такі як PSN02, які деталізують вимоги до постачальників послуг цифрових платіжних токенів щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму [19]. На відміну від японської моделі, у якій нагляд також здійснюється в межах чітко визначеного ліцензійного режиму та з пріоритетом забезпечення дотримання AML/CFT-вимог, підхід Сінгапуру вирізняється більшою динамічністю підзаконного регулювання й оперативним уточненням вимог регулятора залежно від еволюції фінансових технологій. Обидві моделі демонструють ефективне впровадження FATF-стандартів, однак Сінгапур показує гнучкіший, адаптивний підхід до розвитку технологій.

Південна Корея формувала свою модель після ряду кризових подій, зокрема скандалів навколо біржі Vithumb і обвалу екосистеми Terra Luna.

У червні 2018 року криптовалютна біржа Vithumb зазнала хакерської атаки, внаслідок якої було викрадено приблизно \$30 мільйонів у різних криптовалютах. Цей інцидент став одним із кількох, що підкреслили вразливість бірж до кіберзагроз [20].

У травні 2022 року екосистема Terra, яка включала алгоритмічний стейблкоїн UST та токен LUNA, зазнала краху. UST втратив прив'язку до долара США, а вартість LUNA впала майже до нуля, що призвело до втрати ринкової капіталізації на суму близько \$45 мільярдів за тиждень [21, с. 2]. Ці факти лише підтвердили необхідність суворого нагляду за ринком. За рік до цього

Південна Корея внесла зміни до Закону «Про звітність і використання певної фінансової інформації», які набрали чинності у березні 2021 року. Згідно з цими змінами, VASP, включаючи іноземні компанії, що надають послуги громадянам Кореї, зобов'язані до 24 вересня 2021 року зареєструватися у Службі фінансової розвідки Кореї (KoFIU). Невиконання цього обов'язку тягне за собою кримінальну відповідальність, включаючи можливе позбавлення волі до п'яти років або штраф до 50 мільйонів корейських вон [22].

Крім того, з 2022 року Південна Корея впровадила вимоги FATF щодо «правила контролю переказів» для міжнародних переказів віртуальних активів на суму понад 1 мільйон вон (приблизно \$740). Це включає обов'язок VASP перевіряти особу клієнтів та повідомляти відповідні органи про підозрілі транзакції [23].

Таким чином, Південна Корея швидко реагує на кризи на крипторинку, поєднуючи власні законодавчі підходи з впровадженням міжнародних стандартів FATF. Це дозволяє державі ефективно протидіяти кіберзагрозам та забезпечувати прозорість у сфері обігу криптоактивів. Південна Корея, подібно до Японії, відреагувала на кризи крипторинку шляхом посилення регуляторного контролю. Проте її модель вирізняється посткризовим походженням – вона була сформована у відповідь на конкретні загрози. Приклад Сальвадору, який наводиться далі, є протилежним – там спочатку відбулося політичне впровадження криптовалют, а лише згодом спроби нормативної адаптації.

У вересні 2021 року Сальвадор став першою державою у світі, яка надала Біткоїну статусу законного платіжного засобу, зобов'язавши всі підприємства приймати його до оплати. Цей крок був представлений президентом Найібом Букеле як інноваційна стратегія для залучення інвестицій, зниження вартості переказів та сприяння фінансовій інклюзії [24]. Однак на практиці він призвів до низки регуляторних, економічних та політичних проблем, серед яких:

низький рівень прийняття серед населення. Незважаючи на державні стимули, включаючи бонус у \$30 за реєстрацію цифрового гаманця Chivo, використання Біткоїна залишалося обмеженим. У 2024 році лише 8% населення використовували криптовалюту і лише 1% переказів здійснювалися через неї [24];

критика з боку Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ). МВФ неодноразово висловлював занепокоєння щодо впровадження Біткоїна як законного платіжного засобу в Сальвадорі. У 2025 році, в рамках угоди про надання позики в розмірі \$1,4 мільярда, МВФ вимагав від Сальвадору скасувати обов'язковий статус Біткоїна як законного платіжного засобу та обмежити участь держави у криптовалютних операціях. Це рішення було прийнято з метою зменшення ризиків для фінансової стабільності та захисту споживачів [25];

зауваження FATF щодо відповідності їх рекомендаціям та стандартам. У своєму звіті FATF зазначила, що держава не має достатньої оцінки ризиків, пов'язаних з віртуальними активами, а належні заходи для запобігання відмиванню грошей і фінансуванню тероризму – відсутні. Зокрема, було вказано на високий ризик, пов'язаний з обміном віртуальних активів та використанням банкоматів для операцій з Біткоїном [26, с. 22].

У січні 2025 року парламент Сальвадору ухвалив зміни до законодавства, які припинили обов'язкове приймання Біткоїну в якості методу оплати та надання можливості оплати ним податків. Біткоїн більше не визнається валютою, але залишається добровільним платіжним засобом, тобто його можна використовувати за бажанням (за домовленістю між сторонами) [27].

Приклад Сальвадору демонструє реальні ризики, пов'язані з впровадженням криптовалют у національну фінансову систему без належного регуляторного забезпечення та дотримання міжнародних стандартів. У цьому контексті особливо актуальним є застереження А.О. Нікончук, який підкреслює, що «відсутність ефективного правового регулювання криптосфери нині створює більше загроз, ніж переваг для економіки, фінансів і банківського сектору» [28, с. 33]. Це підкреслює необхідність комплексного і своєчасного формування регуляторної політики, яка враховувала б потенційні ризики. Адже «непродумана та неповна законодавча політика держави у сфері боротьби з відмиванням коштів під час процесу легалізації криптовалют (зокрема ще до їхньої повної правової легалізації) може фактично призвести до так званої мовчазної амністії раніше задекларованих криптовалют, отриманих від корупції чи іншої незаконної діяльності» [29, с. 27].

У порівнянні з державами, що обрали послідовну імплементацію міжнародних стандартів (Велика Британія, Японія, Сінгапур), Сальвадор демонструє модель експериментального впровадження віртуальних активів без належної оцінки системних ризиків. Такий підхід не лише викликав критику з боку МВФ та FATF, а й поставив під сумнів довіру до національної фінансової

системи. Це яскравий приклад того, що надмірна політична ініціатива без правового підґрунтя здатна загрожувати економічній безпеці держави.

Таким чином, приклади держав, що були розглянуті, показують різні підходи до регулювання криптоактивів та різну ефективність, підкреслюючи важливість впровадження міжнародних стандартів для забезпечення прозорості та стабільності ринку. Усі розглянуті моделі – від підходів із домінуванням одного національного регулятора до мультиагентних (фрагментарних) систем, а також від послідовних режимів імплементації стандартів до експериментальних політико-правових рішень демонструють різну спроможність держав інтегрувати міжнародні стандарти відповідно до внутрішнього політичного, економічного та правового контексту. Зазначене дозволяє зробити висновок, що ефективне регулювання криптоактивів не може базуватись на універсальній моделі, однак найбільш стійкими до викликів, пов'язаних із прозорістю, фінансовою стабільністю та запобіганням зловживанням, виявляються підходи з узгодженим інституційним наглядом у поєднанні з ризик-орієнтованим принципом регулювання.

Висновки. Проведений аналіз міжнародного досвіду імплементації міжнародно-правових норм у сфері віртуальних активів показує різноманітність підходів до регулювання віртуальних активів, які доцільно порівнювати за кількома критеріями: організацією наглядових повноважень (домінування одного регулятора або мультиагентність), ступенем нормативної деталізації та стратегією впровадження регуляторних рішень (послідовна імплементація або експериментальні політико-правові кроки).

Підходи з домінуванням одного національного регулятора виявляють вищий рівень узгодженості нагляду, послідовності імплементації стандартів FATF та спроможності до формування стабільної правозастосовної практики. Зокрема, Велика Британія демонструє глибоку інтеграцію AML/CFT стандартів через функціонування FCA як єдиного центру контролю, тоді як японська модель робить акцент на ліцензуванні і технічній відповідності бірж. Підхід Сінгапуру вирізняється динамічним оновленням підзаконного регулювання та акцентом на управлінні AML/CFT-ризиками за умов послідовного нормативного забезпечення й постійного моніторингу ризиків. Фрагментарна система США, попри високий рівень нормативної активності, виявляє істотні проблеми з координацією, суперечності між регуляторами, а також відсутність уніфікованої позиції щодо правового статусу криптоактивів. Впровадження міжнародних стандартів у таких умовах є частковим і нерівномірним. Сальвадор, реалізувавши експериментальний підхід до легалізації Біткоїна без належної нормативної бази, зіткнувся з критикою з боку міжнародних інституцій, низьким рівнем довіри та обмеженим реальним використанням криптовалюти. Цей приклад ілюструє ризики, пов'язані з поспішним впровадженням без належного правового регулювання.

Для України доцільним є формування адаптивної моделі, що поєднує:

Централізовану систему нагляду із чітким розмежуванням компетенції державних органів і єдиною державною стратегією, що дозволить уникнути фрагментації та підвищити ефективність правозастосування.

Запровадження міжнародних стандартів FATF з урахуванням практики їх імплементації у провідних юрисдикціях та вимог права ЄС (у контексті європейської інтеграції України) для забезпечення відповідності європейському напрямку розвитку України.

Застосування ризик-орієнтованого принципу нагляду відповідно до стандартів FATF, який враховує тип суб'єкта, обсяги операцій, потенційні загрози фінансовій стабільності, що є особливо актуальним в умовах воєнного часу.

Гнучкі інструменти реагування на технологічні інновації, зокрема у сфері DeFi, стейблкоїнів, некастодіальних гаманців та інших нових технологічних рішень, що дозволить забезпечити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість українського крипторинку.

Таким чином, найбільш прийнятною для України є модель, що поєднує елементи централізованого нагляду та ризик-орієнтованого принципу регулювання, за умови належної нормативної основи, інституційної спроможності держави й тісної взаємодії з міжнародними партнерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Coindesk. UK regulator says 87% of crypto registration applications failed to meet standards for approval. 2024. URL: <https://www.coindesk.com/policy/2024/09/05/uk-regulator-says-87-of-crypto-registration-applications-failed-to-meet-standards-for-approval>.

2. Notabene. UK Travel Rule compliance. 2023. URL: <https://notabene.id/world/united-kingdom>.
3. FCA. Policy Statement PS23/6: Financial promotion rules for cryptoassets. 2023. 93 p. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/policy/ps23-6.pdf>.
4. FCA. Discussion Paper DP25/1: Updating the UK regime for asset management. 2025. 81 p. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/discussion/dp25-1.pdf>.
5. FCA. Consultation Paper CP25/40: Regulating Cryptoasset Activities. 2025. 226 p. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/consultation/cp25-40.pdf>.
6. FCA. Consultation Paper CP25/41: Admissions & Disclosures and Market Abuse Regime for Cryptoassets. 2025. 252 p. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/consultation/cp25-41.pdf>.
7. FCA. Consultation Paper CP25/42: A prudential regime for cryptoasset firms. 2025. 170 p. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/consultation/cp25-42.pdf>.
8. U.S. District Court for the Southern District of New York. SEC v. Ripple Labs Inc., et al., No. 1:20-cv-10832 (AT). 2023. URL: <https://www.nysd.uscourts.gov/sites/default/files/2023-07/SEC%20vs%20Ripple%207-13-23.pdf>.
9. New York State Department of Financial Services. DFS Grants First BitLicense to a New York Virtual Currency Company. 2015. URL: https://www.dfs.ny.gov/reports_and_publications/press_releases/pr1509221.
10. Coindesk. Crypto Trading Firm Cumberland Acquires New York's BitLicense. 2024. URL: <https://www.coindesk.com/policy/2024/06/17/crypto-trading-firm-cumberland-acquires-new-yorks-bitlicense>.
11. Wyoming Banking Division. (n.d.). Special Purpose Depository Institutions (SPDIs). URL: <https://wyomingbankingdivision.wyo.gov/banks-and-trust-companies/special-purpose-depository-institutions>.
12. FATF. Targeted Update on Implementation of FATF Standards on Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. 2024. 32 p. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/targeted-update-virtual-assets-vasps-2024.html>.
13. Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). Application of FinCEN's Regulations to Certain Business Models Involving Convertible Virtual Currencies. 2019. 30 p. URL: <https://www.fincen.gov/sites/default/files/2019-05/FinCEN%20Guidance%20CVC%20FINAL%20508.pdf>.
14. Іванюк В.Д. Фінансово-правове регулювання ринку криптовалют в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12:00:07. Тернопіль. 2021. 232 с.
15. United States Congress. Guiding and Establishing National Innovation for U.S. Stablecoins (GENIUS) Act. 2025. URL: <https://www.congress.gov/bill/119th-congress/senate-bill/1582/text/pl>.
16. United States Congress. Digital Asset Market Clarity (CLARITY) Act of 2025: H.R. 3633. 2025. URL: <https://www.congress.gov/119/bills/hr3633/BILLS-119hr3633ih.pdf>.
17. Reuters. Mt. Gox files for bankruptcy, hit with lawsuit. 2014. URL: <https://www.reuters.com/article/business/mt-gox-files-for-bankruptcy-hit-with-lawsuit-idUSBREA1R0FX>.
18. Crypto for Innovation. Policy brief: summary of Japanese FSA crypto asset and stablecoins framework. 2024. URL: <https://cryptoforinnovation.org/policy-brief-summary-of-japanese-fsa-crypto-asset-and-stablecoins-framework>.
19. Waystone. AML/CFT requirements for payment service firms. 2024. URL: <https://compliance.waystone.com/aml-cft-requirements-for-payment-service-firms>.
20. Elliptic. Following the money from the Bithumb hack. 2024. URL: <https://www.elliptic.co/blog/following-money-from-bithumb-hack>.
21. Badev, A., Watsky, Cy. Interconnected DeFi: Ripple Effects from the Terra Collapse. Finance and Economics Discussion Series 2023-044. 2023. Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System. 38 p. DOI: <https://doi.org/10.17016/FEDS.2023.044>.
22. Financial Services Commission (FSC) South Korea. «FSC to Adopt Stricter Regulations on Virtual Asset Service Providers (VASPs)». 2023. URL: <https://www.fsc.go.kr/eng/pr010101/76279>.
23. Guide to FATF Travel Rule Compliance in South Korea. 2024. URL: <https://www.shyft.network/newsroom/guide-to-fatf-travel-rule-compliance-in-south-korea>.
24. El País. «Bukele y el Bitcoin: Fin de la criptofantasia». 2025. URL: <https://elpais.com/america/opinion/2025-02-16/bukele-y-el-bitcoin-fin-de-la-criptofantasia>.

25. Council on Foreign Relations (CFR). «IMF bailing out El Salvador? It shouldn't be so lenient». 2025. URL: <https://www.cfr.org/blog/imf-bailing-out-el-salvador-it-shouldnt-be-so-lenient-cryptocurrency>.
26. Gafilat. Mutual Evaluation Report of the Republic of El Salvador. 2024. 287 p.
27. Katarina Hall. El Salvador Walks Back Its Bitcoin Law. URL: <https://reason.com/2025/02/03/el-salvador-walks-back-its-bitcoin-law>.
28. Нікончук А.О. Legal genesis of virtual asset circulation in Ukraine and Worldwide: Risks and concerns. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2023. Т. 13, № 3. С. 26-36.
29. Hrytsai S.O. Cryptocurrency in the declarations of government officials: a toolkit for money laundering (trends and experience of counteraction, by the example of Ukraine). Access to Justice in Eastern Europe. 2023. Issue. 6. № 3. С. 1-27. DOI: 10.33327/AJEE-18-6.3-a000333.

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Мохнев С.С., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0